

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา & คณะอนุกรรมการฝ่ายข้อมูล

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๐

เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม
เรียบเรียง นางสาวศรันยา สีมา นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ ธันวาคม ๒๕๕๘

เนื่องจากสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดข้อพิพาททางแพ่งที่มีผู้เสียหายได้รับความเสียหายจำนวนมากจากเหตุการณ์เดียวกัน เช่น ปัญหามลพิษจากการเผาถ่านหินของโรงงานอุตสาหกรรม หรือการผิดสัญญาซื้อขายบ้านในโครงการหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น ในขณะที่เงื่อนไขในการฟ้องร้องคดีตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่เดิมนั้น ผู้เสียหายแต่ละคนต้องดำเนินคดีด้วยตนเองแยกต่างหากจากกัน เป็นรายคดี แม้จะได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันก็ตาม และแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะมีบทบัญญัติให้มีการรวมคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกันมาพิจารณาร่วมกันได้ก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำ ๆ หลายครั้งในศาล คำพิพากษาในแต่ละคดีอาจแตกต่างกันได้ แม้ว่ามูลเหตุแห่งคดีมาจากเรื่องเดียวกันก็ตาม ทำให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลเป็นจำนวนมาก เกิดปัญหาในการบริหารจัดการคดี และใช้งบประมาณในการพิจารณาคดีเป็นจำนวนมากโดยไม่มีความจำเป็น

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการหยิบยกแนวความคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือ Class Action ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในต่างประเทศมาใช้บังคับในประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น หมายความว่า การที่ผู้แทนกลุ่มดำเนินคดีแทนผู้เสียหายคนอื่นๆ โดยผู้เสียหายเหล่านั้นไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดี ไม่ได้มีการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทน ผู้แทนกลุ่มดำเนินคดีไปในนามของตนเองและแทนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายคนเดียวกัน มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ใช้เรียกร้องเป็นอย่างเดียวกัน และคำพิพากษามีผลผูกพันถึงผู้เสียหายคนอื่นๆที่เป็นสมาชิกกลุ่มทุกคนด้วย

แนวความคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ถูกนำมาบรรจุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๗ มีหลักเกณฑ์สำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ในคดีละเมิด คดีผิดสัญญา และคดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภคแรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า โดยต้องแสดงเหตุผลที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย

๒. ให้ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งวันแต่ศาลแขวง มีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

๓. ให้มีเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามที่ศาลมอบหมาย เช่น ไกล่เกลี่ยคดีแบบกลุ่ม ตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความและสมาชิกกลุ่มทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณาคดี

๔. สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อพ้นกำหนดเวลาแล้ว สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และเมื่อแสดงความประสงค์จะออกจากกลุ่มแล้ว จะขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้

๕. สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มมีสิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดี ขอตรวจเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสารนั้น

๖. คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจในการดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีได้ด้วยตนเอง

การนำวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้มีข้อดีคือ ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง ไม่มีการดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันหลายครั้ง ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย และคำพิพากษาของศาลเป็นเอกภาพ แต่การดำเนินคดีแบบกลุ่มก็มีข้อเสียบางประการ เนื่องจากวิธีการกำหนดสมาชิกกลุ่มบางกรณีทำได้ยากลำบาก ผู้เสียหายกับผู้ประกอบการอาจร่วมกันแสวงหาประโยชน์มิชอบจากการดำเนินคดี ผู้แทนกลุ่มไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพียงพอที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ และการบังคับคดีมีความยุ่งยากมากกว่าการบังคับคดีในคดีปกติ

การนำวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในประเทศไทยจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน จะสามารถแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และเหมาะสมกับประเทศไทยหรือไม่นั้น คงต้องใช้เวลาอีกสักระยะหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๘ เพิ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๘ ที่ผ่านมานี้เอง

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนีย์ อังสนานนท์. (๒๕๕๑). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action). (หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล
ชั้นต้น รุ่นที่ ๖). สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม.
- ธนารักษ์ เนาวรัตน์. (๒๕๕๔). ข้อพิจารณาในการนำรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Actions) มาบังคับ
ใช้ในประเทศไทย: กรณีศึกษาจากหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา. (หลักสูตร
ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ ๙). สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม วิทยาลัย
ข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม.
- น้ำแท้ มีบุญสล้าง. (๒๕๕๔). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) และการนำรูปแบบการดำเนินคดีแบบ
กลุ่มมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๘” (๘ เมษายน
๒๕๕๘). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๒๘ ก, น. ๑.
- วิรัช จีระแพทย์. (๒๕๕๓). มาทำความเข้าใจกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ของประเทศไทย. รัฐสภาสาร
๕๘(๑๐), ๘๓-๑๒๔.